

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 ■ โทรศัพท์ 0-2649-5000 ภายใน 15666 ■ โทรสาร 0-259-6172

114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทรศัพท์ 0-2649-5000 ภายใน 15666

ส่วนวิเทศสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูรายละเอียดได้ที่ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

ข่าวจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับประจำวัน 4 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2563 หน้า 18 มูลค่าข่าว 888,384.-

ห้องเรียนของวันนี้ มีขุนเขาเป็นฉากหลัง ลำธารเป็นสื่อการสอน โดยมีเสียงหัวเราะลั่นยินยัน ผลสัมฤทธิ์ในเบื้องต้น

ขณะที่เด็กๆ และผู้ปกครองจำนวนมากกำลังกุมขมับอยู่กับ 'การเรียนออนไลน์' ที่ **ชุมชนบ้านผาหมอน** บนเส้นทางดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ห้องเรียนชุมชนท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19 ถูกออกแบบขึ้นเพื่อแก้ปัญหาโรงเรียนเลื่อนเปิดเทอม และการที่ได้ๆ ไม่สามารถเรียนออนไลน์ได้ด้วยข้อจำกัดนานาประการ

พวกเขาใช้บริบททางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นฐานความรู้ มีผู้ใหญ่ทั้งในและนอกชุมชนเป็นครูอาสา สร้างรูปแบบการเรียนการสอนที่มีชีวิตชีวาและทำให้การไม่ได้ไปโรงเรียนช่วงนี้คุ้มค่าและน่าจดจำ

ห้องเรียนออนไลน์

"นอกจากข้อจำกัดเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีแล้ว เด็กเล็กๆ เขาไม่สามารถดูทีวี หรือจดจ่อกับสมาร์ตโฟนได้นานๆ ถ้าไม่ใช่สิ่งที่เขาสนใจ ต่างจากเวลาที่เราเรียนในห้อง เราสามารถโต้ตอบกันได้ แล้วเขามีสมาธิในการฟังมากขึ้น และพ่อแม่บางคนก็มีข้อจำกัดในเรื่องของภาษาเช่นกัน เขาไม่สามารถที่จะสอนลูกตัวเองได้ อีกอย่างบางวิชาที่ทางโรงเรียนส่งมาให้ เป็นเอกสาร ใหม่ๆ ที่เป็นเชิงปฏิบัติ แต่จะให้เด็กปฏิบัติยังไง" **สุรสิทธิ์ คลังไพรวัลย์** แม่ครูเทศก์และนักวิจัยท้องถิ่น ชุมชนบ้านผาหมอน เล่าถึงปัญหาในการเรียนออนไลน์ของเด็กในชุมชนที่เขาเห็นมาตลอด

การเรียนออนไลน์สำหรับเด็กชายขอบจึงมีทั้งอุปสรรคและข้อจำกัด ในมุมมองของสุรสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นเมืองหรือบนดอย เมื่อคนสอนอยู่ที่หนึ่ง ในขณะที่หลักสูตรมันถูกออกแบบมาจากอีกที่หนึ่ง จากนั้นให้เด็กมานั่งเฝ้าดูหน้าจอทีวี โดยไม่เกิดการสนทนาโต้ตอบกัน กลายเป็นการสื่อสารทางเดียว ย่อมเป็นอุปสรรคใหญ่สำหรับเด็ก ระบบการเรียนออนไลน์มีหลากหลาย

ห้องเรียน 0ก 'ดอย'

เมื่อการเรียนออนไลน์ไม่ตอบโจทย์
ชีวิตบนดอย เด็กน้อยชาวปกาเกอะญอ
จึงเลือกเรียนรู้โลกกว้าง
ในห้องเรียนไร้กำแพง

● นฤมล กัปปาน
กรุงเทพธุรกิจ

ทั้งการศึกษาทางไกล DLTV ผ่านจานดาวเทียม เว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน ทว่าหลายบ้านที่ทางไกลไม่อาจเข้าถึงระบบดังกล่าวได้ อย่างชุมชนบ้านผาหมอนที่สุรสิทธิ์เองก็เคยปากว่า แม้จะมีจานดาวเทียมทีวี แต่ยังไม่ถึงสัญญาณดิจิทัล และอินเทอร์เน็ตก็ไม่สามารถดาวน์โหลดแอปที่กระทรวงแนะนำได้

เช่นเดียวกับ **ผศ.ดร. สุวิฐาน พัฒนาไพรวัลย์** หรืออาจารย์ นักวิชาการแห่งวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มองว่าการเรียนออนไลน์ ถ้าเกิดจากการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ดี มีอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงได้แน่นอนว่าทดแทนช่วงวิกฤตินี้ได้ไม่มาก

ก็น้อย ทว่าคำถามที่ตามมาคือ ถ้าพื้นที่ที่ระบบการสื่อสารไม่ดีล่ะ? การเรียนออนไลน์จะตอบโจทย์เด็กกลุ่มนี้อย่างไร นี่คือการวัดการใส่ใจในการพัฒนาระบบการศึกษาของรัฐ หากไม่เติมเต็มชุมชนที่ขาด การเรียนออนไลน์ก็แทบจะเป็นไปไม่ได้ และยังสร้างความเหลื่อมล้ำของการศึกษาไทยไปอีก

“พื้นที่ที่เรียนออนไลน์ไม่ได้ ต้องพิจารณาการเข้าถึงเทคโนโลยีพร้อมๆ ไปด้วยความเสี่ยงของโรคระบาดในพื้นที่ ถ้าชุมชนเหล่านี้จัดการตัวเองได้ ควรให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ได้บ้างบนมาตรการการควบคุมโรค ด้วยความแตกต่างทางบริบท ถ้าเราหันกลับมามองศักยภาพที่

มีอยู่และใช้ตรงนั้นสร้างให้เกิดการเรียนรู้ในแบบชุมชนจะดีกว่า ไม่ใช่พึ่งทุกระบบออนไลน์อย่างเดียว” อาจารย์ชิ เนาะการ เรียนที่ตอบโจทย์เด็กในพื้นที่ห่างไกล

ห้องเรียนชุมชน

หากลองพิจารณาสิ่งรอบตัวและออกแบบให้เกิดการเรียนรู้ บางทีอาจไม่ต้องรอระบบออนไลน์ที่ไม่รู้ว่าจะเข้าถึงเมื่อไร อย่างที่ สุรสิทธิ์ หนูเมฆาเกษะญอ แห่งบ้านผาหมอน มองเห็นว่าการเรียนรู้ที่ใช้ได้ดีกับเด็กๆ มักเป็นเรื่องรอบตัวที่ผ่านกระบวนการใช้ชีวิต เป็นเรื่องที่รู้กันอยู่แล้ว แต่อาจยังไม่เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้และการแก้ปัญหา กิจกรรมต่างๆ

ที่เขาบรรจงออกแบบ จึงใช้เรื่องการเกษตร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีชุมชนมาประกอบกัน เชื่อมให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างเด็กกับชุมชน กลายเป็นหลักสูตรที่ใช้ชื่อว่า **K'nyaw Hpo Smart Farm Kid's**

ห้องเรียนชุมชนบ้านผาหมอนแห่งนี้ มีดอยอินทนนท์เป็นพื้นที่เรียนรู้ แม้จะไม่ใช่นโยบายของโรงเรียน ไม่ใช่นโยบายของหมู่บ้าน แต่ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านรับรู้ สุรสิทธิ์เล่าถึงจุดเริ่มต้นว่า มาจากความว่างของเขาและหลานๆ เนื่องจากผลกระทบจากโควิด-19 เขาอยากให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งการเรียนรู้ที่ง่ายที่สุด ก็คือเรียนรู้จากสิ่งใกล้

ตัวเต๋ออาจมองข้ามและหลงลืมกันไปบ้าง โดยเฉพาะเรื่องของอาหารการกินเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ วัตถุดิบในชุมชนหลักๆ คือพืชพันธุ์พื้นบ้าน จึงถูกจัดอยู่ในหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับเด็กๆ เป็นอันดับแรก

มูลนิธิเริ่มจัดหาข้อมูลสำหรับสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ คิดค้นเป็นหลักสูตรจากความสนใจและความสนใจของเด็กๆจริง ๆ ว่าพวกเขาอยากเรียนอะไร และมีกิจกรรมไหนที่จะเป็นไปได้บ้าง ในที่สุดก็ได้ออกมา 9 เรื่องด้วยกัน

1.เกษตรวิถีชุมชนบ้านผาหมอน

เน้นศึกษาเมล็ดพันธุ์พื้นถิ่น 2.ศิลปะและดนตรีพื้นบ้าน เน้นนันทนาการแบบมีสาระ 3.ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการลงมือปฏิบัติในพื้นที่และต่างพื้นที่ผ่านระบบออนไลน์ 4.การท่องเที่ยวแบบเด็กๆ เน้นได้เรียนรู้การเดินทางในจินตนาการและปฏิบัติจริงในพื้นที่ 5.วิถีชุมชนศาสนสัมพันธ์/ความเชื่อ เน้นเห็นความต่างที่สร้างคุณค่าทางจิตใจ 6.ปรัชญาวิถีชุมชน เน้นคำสอนผ่านเรื่องเล่าในวิถีตนเอง 7.ภาษาอังกฤษ เน้นบทสนทนาง่ายๆ พูดให้เป็น 8.เที่ยวไปสไตล์ K'nyaw Hpo หรือจะเรียกว่าเป็นชั่วโมงว่างเพื่อการผ่อนคลายในสไตล์เด็กๆ และ 9.การประกอบทำอาหาร เน้นเรียนรู้อาหารพื้นบ้านพร้อมเรียนรู้เรื่องวัตถุดิบในพื้นที่และอาหารวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น กาแฟ การทำสมูทตี้จากผักผลไม้ อาหารจานเด็ดจากเซฟกระทะเหล็ก เป็นต้น

ในหนึ่งวันจะมีกิจกรรมสนุกๆ ให้เด็กๆ ได้เรียนรู้และลงมือทำ โดยทั้ง 9 วิชาจะสลับเปลี่ยนกันสัปดาห์ละครั้งในตัวกิจกรรมตามความเหมาะสม ยกตัวอย่างเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ผ่านระบบการอยู่ร่วมกับธรรมชาติแบบดั้งเดิมตามวิถีชีวิต

คนปลูกกะหล่ำ การดูแลป่า การอนุรักษ์แบบใช้สอย และยังได้เรียนรู้ธรรมชาติที่ต่างกันอย่างป่าชายเลนผ่านวิดีโอคอลจากผู้รู้ เพราะนอกจากธรรมชาติในพื้นที่แล้วเด็กๆ ควรได้เรียนรู้ธรรมชาติของพื้นที่อื่น รวมถึงเรื่องใกล้ตัวอย่างการคัดแยกขยะด้วย

นอกจากนี้ได้พาทราย ลุงต้นจาก The Nature Camp ที่แะมามอบประสบการณ์ดูนกรอบบ้าน และชวนเด็กๆ ออกปฏิบัติการนกกินสลายน้ำ เรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติใกล้ตัว ส่องสัตว์น้ำที่เป็นตัวชี้วัดคุณภาพของป่าต้นน้ำที่หล่อเลี้ยงพวกเขา และพาเด็กๆ เข้าครัวเวิร์กฝีมือทำขนมสาธิตธรรมชาติ แก้วๆ กินกันก่อนจบกิจกรรม

หลักสูตรเชื่อมสัมพันธ์

เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ในอีกมุมหนึ่ง อาจารย์ชี้แจงวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย จ.ตาก ใช้หลักการ 'CO-Community School' เพื่อสร้างฐานการศึกษาที่ตอบสนองวิถีชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีหลักสูตรที่สนององค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่เพียงเรียนรู้ในห้องเรียน แต่ต้องออกมาเรียนรู้ในพื้นที่จริง มี 'ห้องเรียนชุมชน' หรือ 'แหล่งเรียนรู้ชุมชน' อันเป็นจุดเริ่มต้นของ หลักสูตรบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่น ที่ค่อยๆ เป็นรูปเป็นร่างขึ้น พร้อมกับการพัฒนาฐานการเรียนรู้ชุมชนย้อนกลับไปเมื่อ 3 ปีก่อนหน้าที่ทั่วโลกจะเผชิญกับวิกฤติโควิด-19 อาจารย์ชี้มองเห็นปัญหาคุณภาพการศึกษาของเด็กชายขอบ จากคะแนน National Test หรือ NP ที่ใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน (สพฐ.) ปรากฏว่าเด็กในโรงเรียน 5 อำเภอชายแดนตาก (พบพระ แม่ระมาด แม่สอด อุ้มผาง ท่าสองยาง) อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ที่อันดับ 4 ของประเทศ และเมื่อวิเคราะห์พื้นที่โรงเรียนและชุมชนของเด็กชาติพันธุ์ พบว่านอกจากเด็กจะด้อยทักษะขั้นพื้นฐานแล้ว ทักษะทางวัฒนธรรมที่ควรจะมีก็ด้อยไปด้วย

ในขณะที่สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอ โรงเรียนระดับประถมศึกษาบางแห่งมีครู 3 คนกับเด็ก 6 ระดับชั้น นั่นเท่ากับว่าครู 1 คนต้องรับผิดชอบ 2 ระดับชั้น และสอนหลายวิชา การจะทำให้ศักยภาพเท่ากับเด็กโรงเรียนในเมืองที่มีครูครบทุกวิชา และมีครูเฉพาะด้านนั้นจึงแทบเป็นไปไม่ได้ และนั่นเป็นต้นทางของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งหากจะหวังผลลัพธ์ตรงปลายทางคงเป็นไปได้ยาก

อาจารย์ชี้แจงเสนอให้มีการถอดเทรกรวัฒนธรรมพื้นถิ่นเข้าไปในบทเรียน 3 วิชาแกนกลางที่ใช้ในการสอบ NT ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา อีกทั้งต้องเพิ่มภาษาอังกฤษด้วย โดยหลักสูตรนี้จะทำให้เด็กเข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้มากขึ้น ไม่รู้สึกจำเจกับการเรียนในห้องสี่เหลี่ยม เพราะแต่ละคาบเรียนพวกเขาจะตื่นตัวกับการได้พื้นที่เพื่อเรียนรู้ ส่วนชั่วโมงเรียนที่ว่างไว้อย่างวิชาคณิตศาสตร์ทั้งหมด 10 ชม. จะแบ่งเป็นกิจกรรมต่างๆ โดยวางแผนร่วมกับการวางหลักสูตรในแต่ละปี

“อย่างเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องมลภาวะจากการเผา เด็กๆ ก็จะได้เรียนรู้เรื่องการเผา การทำแฉกไฟ ถ้าเผาโดยไม่ทำแฉกไฟจะเกิดควัน จะส่งผลกระทบต่อมลพิษในอากาศ โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นคนอธิบาย เรียนรู้จากพื้นที่จริง เขาก็

จะถึงบางอ้อว่า ภูมิปัญญาการเผาที่ไม่เกิด
มลภาวะมันเป็นอย่างนั้นะ ทั้งหมดก็เพื่อ
ให้ได้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและ
มลภาวะ”

ทว่าในการสร้างฐานการเรียนรู้
ลักษณะนี้ สิ่งสำคัญที่ยังคงขาดไม่ได้ก็คือ
‘ครู’ ที่ผ่านมาก่อเกิดข้อถกเถียงพอสมควร
เนื่องจากบางคนมองว่าหลักสูตรกลาง
ที่ใช้กันติดอยู่แล้ว เขามีหน้าที่เพียงสอน
ตามหลักสูตร งานที่มีก็หนักพออยู่แล้ว
การจะต้องบูรณาการแหล่งเรียนรู้เข้าไป
เป็นการเพิ่มภาระให้กับครู ดังนั้น กว่าจะ
เป็นรูปเป็นร่างอย่างทุกวันนี้ ต้องอาศัย
เวลาและความทุ่มเทมากพอสมควร

“จากแบบทดสอบทั้งก่อนและหลัง

ที่วัดการอ่าน เขียน ตอบคำถาม และ
ปฏิบัติ ใน 3 วิชาหลัก ปรากฏว่าทักษะ
ทางวัฒนธรรมของเด็กๆ เพิ่มขึ้นมากกว่า
30 เปอร์เซ็นต์” อาจารย์ชียินยันถึง
พัฒนาการของเด็กๆ หลังทดลองใช้
หลักสูตรการเรียนนี้

‘ห้องเรียน’ ในวิกฤติโควิด-19
จึงไม่ควรถูกจำกัดด้วยรูปแบบที่ตายตัว
แต่ควรออกแบบให้สอดคล้องกับ
วิถีชีวิตวัฒนธรรม สร้างการมีส่วนร่วม
ในชุมชน ให้เด็กๆ ได้เรียนรู้รากเหง้า
ของตัวเองก่อนจะก้าวต่อไปในโลก
แห่งอนาคต ตอบโจทย์การศึกษาเพื่อ
การพัฒนาอย่างยั่งยืนและการเรียนรู้
ที่ไม่สิ้นสุด